

УДК 378.016-057.87:004:659:075]159.9-049.5
DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2024.21.7>

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Надія Вітюк

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018
e-mail: nadiia.vityuk@pnu.edu.ua*

Юлія Дубницька

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ, 76018
e-mail: yuliia.dubnytska.18@pnu.edu.ua*

Стаття присвячена вивченню впливу медіаграмотності на психологічну безпеку студентів ЗВО. Психологічна безпека особистості, як стан захищеності психіки від різноманітних загроз, специфічне сприйняття свого внутрішнього світу та зовнішнього середовища, обставин життєдіяльності як шкідливих чи нешкідливих, комфортних чи некомфортних, визначає здатність підтримувати оптимальний рівень функціонування, при якому людина спроможна реалізувати свій потенціал, досягати життєвих цілей, долати труднощі та брати участь у житті своєї спільноти. Медіаграмотність розглядається як сукупність мотивів, знань, умінь і навичок, що означають здатність індивіда орієнтуватися в медіапросторі, сприймати, критично аналізувати, відповідально поширювати і створювати власні медіатексти у різних формах і жанрах, спілкуватися за посередництвом інформаційно-комунікативних технологій. Визначено й охарактеризовано мотиваційний, когнітивний, емоційний, пізнавальний компоненти медіаграмотності, а також маркери психологічної безпеки особистості.

За результатами емпіричного дослідження встановлено, що студенти є активними учасниками медіасередовища, вони усвідомлюють вплив медіа на свої думки, емоції, поведінку, але характеризуються недостатнім рівнем медіаграмотності для того, щоб протистояти деструктивному медіавпливу та викликам, пов'язаним із війною. Значна частина опитаних студентів переконані в несправедливості життя й сумніваються у своїй здатності контролювати обставини, не надто вірять у свої сили й спроможність протистояти різноманітним загрозам для їх благополуччя, відтак не почувуються у психологічній безпеці. Кореляційний аналіз встановив зв'язки між активністю юнацтва у медіапросторі, навичками критичного сприймання, аналізу та оцінки медіаконтенту, перевірки контактів, джерел і достовірності інформації, здатністю контролювати і регулювати емоційний стан при взаємодії з медіаконтентом, стійкістю до деструктивного медіавпливу з автономністю особистості, усвідомленням власної цінності, здатністю контролювати своє життя, формувати позитивні настанови щодо себе та інших людей, встановлювати й підтримувати міжособистісні стосунки, налаштовуватися на успіх. Проведене дослідження показало, що розвиток медіаграмотності студентської молоді як чинника психологічної безпеки особистості є особливо актуальним в умовах воєнного стану.

Ключові слова: медіаграмотність, психологічна безпека, психологічне благополуччя, психологічна стійкість, резильєнтність, медіазалежність, медіавплив, комунікація, студентська молодь, медіасередовище.

Постановка проблеми. Студенти українських ЗВО в умовах воєнного стану зіткнулися з великою нестабільністю та невизначеністю життя, складністю у побудові життєвих перспектив та досягненні цілей. Швидкі, кардинальні та непередбачувані зміни

в суспільстві, загрози життю через війну, зниження рівня добробуту, тривога за своїх близьких і долю держави позначаються на способі їх буття й навчання, ментальному здоров'ї й психологічній безпеці. Закономірно, різко зросли потреби в отриманні інформації про події в Україні та світі, в комунікації за посередництвом цифрових технологій, що спонукає багатьох молодих людей перебувати в медіасередовищі практично в цілодобовому режимі. В умовах війни особливо важливо отримувати перевірену й незаангажовану інформацію, орієнтуватися в інформаційних потоках, уникати шкідливих контактів у віртуальному просторі, протистояти деструктивному медіавпливу. При свідомому, відповідальному, критичному ставленні до інформації та ЗМІ людина може приймати ефективні рішення щодо організації свого сьогодення і планувати майбуття, уникати медіатравматизації, забезпечувати власну психологічну безпеку. Саме тому актуально досліджувати та підвищувати рівень медіаграмотності українського суспільства, зокрема студентської молоді, яка є чи не найбільш активною категорією медіакористувачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість вітчизняних та зарубіжних науковців під поняттям «медіаграмотність» розуміють сукупність знань, умінь і навичок, що є результатом медіаосвіти і визначають здатність людини сприймати, аналізувати, поширювати і створювати медіатексти у різних формах і жанрах (П. Ауфдерхайде, О. Баришполец, О. Волошенюк, К. Ворсноп, Р. Гоббс, В. Иванов, І. Ладика, Т. Комінарець, Р. К'юбі, Г. Онкович, Л. Найдьонова, К. Фаерстоун та ін). Зокрема, О. Баришполец трактує медіаграмотність як сукупність мотивів, знань, навичок, умінь та можливостей, що сприяють сприйманню, добору, використанню, критичному аналізу медійної інформації, «прочитуванню» підтекстів і їх тлумаченню; здатність використовувати засоби масової комунікації для задоволення інформаційних потреб, оцінювати, створювати і передавати повідомлення різноманітних форм, жанрів, а також аналізувати складні процеси соціокультурного і політичного контексту функціонування медіа в суспільстві; комплекс навичок і вмінь користуватися технікою мас-медіа та спілкуватися з їх допомогою [1, с. 40]. На думку М. Чилінського, медіаграмотність означає набір комунікаційних компетенцій, які дозволяють аналізувати, оцінювати та творити новини в різних видах ЗМІ, в різних жанрах і формах. Це навички пошуку та отримання інформації, медіанавички, медіаосвіта, знання у сфері сприйняття звукових і візуальних повідомлень та інші практики, що є результатом інтелектуальної спадщини й досягнень сучасності [2]. В «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» зазначається, що медіаграмотність – це «складова медіакультури, яка стосується вміння користуватися інформаційно-комунікативною технікою, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, успішно здобувати необхідну інформацію, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію, отриману з різних медіа, відділяти реальність від її віртуальної симуляції, тобто розуміти реальність, сконструйовану медіаджерелами, осмислювати владні стосунки, міфи і типи контролю, які вони культивують» [3, с. 8].

Дослідники підкреслюють важливість участі медіаграмотності в житті суспільства (Н. Вітюк, О. Волошенюк, Р. Гоббс, Ю. Горун, Т. Иванова, С. Лівінгстон, Л. Найдьонова, В. Поттер, А. Романюк, А. Юричко та ін.) і необхідність розвитку медіаграмотності в осіб різних вікових категорій (М.Андерсон, В. Андрієвська, Х. Вуоярві, Р. Гоббс, Т. Иванова, О. Котенко, Р. Мур, А. Окела, П. Расі, Х. Руокамо та ін.). Також фокус уваги вчених все більше зміщується з традиційних медіа на нові й на цифрову трансформацію медіаграмотності (Ю. Ван, Цз. Ву, Л. Зайко, В. Иванов, Т. Иванова, Д. Кастілья, Т. Колтай, М. Лінінг, К. Поланко-Левікан, С. Сальво-Гаррідо, Д. Чен та ін.). Так, Д. Чен, Цз. Ву та Ю. Ван розглядають нову медіаграмотність як конвергенцію всієї грамотності, розробленої протягом минулих століть, включаючи класичну, аудіовізуальну, цифрову та інформаційну грамотність [4].

Високий рівень медіаграмотності дозволяє індивіду розуміти особливості діяльності традиційних і цифрових медіа, специфіку їх психологічного впливу на індивіда й суспільство, вміння і навички критично сприймати й аналізувати медіаконтент, перевіряти надійність і достовірність інформації, відповідально комунікувати, створювати та поширювати інформацію за посередництвом сучасних медіазасобів, забезпечувати особисту кібербезпеку і дбати про інформаційну гігієну [5]. Зміни у світі медіа зараз є надзвичайно стрімкими, тому вимоги щодо рівня медіаграмотності сучасної людини постійно зростають. **Мета** нашого дослідження – виявити особливості взаємозв'язку між медіаграмотністю і станом психологічної безпеки студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Ми розглядаємо медіаграмотність як сукупність знань, умінь, навичок, мотивів, що визначають здатність індивіда орієнтуватися в медіапросторі, сприймати, критично аналізувати, відповідально поширювати і створювати власні медіатексти у різних формах і жанрах, спілкуватися із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій. Медіаграмотність перетворює медіаспоживання та медіаторення в активні, усвідомлювані, соціально відповідальні процеси.

В результаті теоретичного дослідження проблеми ми виокремили такі чотири компоненти медіаграмотності: мотиваційний (включає мотиви контакту особи з медіа, перевірки медіаконтенту та джерел); емоційний (вміння зберігати психологічну стійкість при взаємодії з інформацією, що впливає на емоційний стан індивіда); когнітивний (усвідомлення власних медіапотреб, розуміння особливостей функціонування медіа в сучасному суспільстві, специфіки впливу медіа на свідомість, поведінку, безпеку людини та суспільства, навички критичного аналізу, оцінювання та інтерпретації інформації), поведінковий (вміння користуватися інформаційно-комунікативними технологіями, орієнтуватися в медіапросторі, здобувати інформацію з різних джерел, перевіряти надійність і достовірність інформації, відокремлювати судження від фактів, розпізнавати дезінформацію, використовувати, створювати й поширювати медіаконтент, навички безпечної поведінки в медіасередовищі).

Студентська молодь повинна усвідомлювати, що живучи в умовах гібридної війни, необхідно вміти орієнтуватися в інформаційних потоках та працювати з медіаконтентом. Це дозволяє точніше категоризувати та оцінювати фактори середовища як безпечні чи небезпечні, корисні чи шкідливі в конкретній ситуації життєдіяльності, визначати свої цілі та поточні завдання, приймати ефективні рішення для захисту від загрозливих впливів навколишнього світу, забезпечення своєї психологічної безпеки.

Потреба в безпеці є однією з найважливіших людських потреб, вона особливо актуалізується тоді, коли порушено звичні умови життя людини і суспільства, виникають різного плану загрози для стабільності й добробуту, виникає переживання невизначеності, неблагополуччя, втрати контролю над ситуацією, а звичні копінг-стратегії неефективні. Без задоволення потреби в безпеці неможливий гармонійний розвиток та самореалізація особистості.

Психологічну безпеку можна визначити як стан захищеності психіки особистості від різноманітних загроз (реальних, потенційних чи уявних), що характеризується специфічним сприйняттям свого внутрішнього світу та зовнішнього середовища, обставин життєдіяльності як нешкідливих, комфортних, сприятливих для підтримання оптимального рівня функціонування, за якого людина здатна реалізувати свій потенціал, досягати поставлених цілей, долати труднощі та брати участь у житті своєї спільноти.

М. Слюсаревський зауважує, що психологічна безпека означає захищеність психіки людини від деструктивних зовнішніх і внутрішніх впливів. Тобто психологічна безпека людини є станом, похідним від ситуації, інтегративною характеристикою системи

взаємодії «суб'єкт – середовище», у процесі якої складається певна ситуація, котру людина суб'єктивно означає маркерами «безпечна – небезпечна» [6]. Також дослідники роблять наголос на потенціал і здатність людини в умовах безпеки протидіяти загрозам, зберігати цілісність психіки (Б. Кох-Шульте, Д. Нараян, Р. Пател, С. Порджес, А. Радемахер, К. Шафт та ін.), використовувати свою свободу волі, щоб брати участь у взаємодії (Ш. Ванлесс та ін.).

Психологічна безпека особистості може визначатися за такими індикаторами: суб'єктивна оцінка свого стану як психологічно благополучного, наявність почуття захищеності, внутрішньої гармонії, задоволеність сьогоденням та впевненість у майбутньому, формулювання своїх короткострокових і довгострокових життєвих цілей, можливість реалізовувати власний потенціал, долати життєві труднощі, продуктивно й плідно працювати, відсутність страху або тривоги щодо задоволення актуальних потреб, здатність виявляти проактивну поведінку при позитивному ставленні до себе, інших людей та світу загалом. Самоусвідомлення, критичне мислення, саморегуляція, відповідальність та активна громадянська позиція дозволяють не тільки бути грамотними медіаспоживачами та медіавиробниками, але й обумовлюють підтримання психологічної безпеки, забезпечення балансу між негативними зовнішніми чи внутрішніми впливами на людину та її резильєнтністю.

Для визначення особливостей взаємозв'язку між рівнем медіаграмотності і станом психологічної безпеки студентської молоді ми провели емпіричне дослідження. Вибірку склали 42 студенти Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу віком від 18 до 21 року. Було використано такі діагностичні методики: «Шкала психологічного благополуччя» К. Ріфф, «Шкала базових переконань» Р. Янов-Бульман, авторська методика «Дослідження медіаграмотності», розроблена методом семантичного диференціалу Ч. Осгуда, та авторська анкета «Медіаграмотність студентської молоді».

Питання для анкети склалися з таких категорій: мотиви медіаспоживання; усвідомлення впливу медіа на думки, інтереси цінності, емоційний стан респондента; особливості поведінки індивіда в медіапросторі; ставлення до маніпуляцій в медіа. Результати анкетування показали, що студенти зазвичай використовують медіа для пошуку інформації (про це у своїх відповідях вказали 96% респондентів), перегляду новин (84%), спілкування в соцмережах (92%), у розважальних цілях (88%), для створення і розміщення власного контенту (62%), для навчання, самоосвіти (43%). Більшість респондентів (91%) визнали, що усвідомлюють вплив медіа особисто на них. Студенти зауважили, що медіа змінюють їх думки, інтереси, життєві цінності (35%), впливають на зміну емоційного стану, настрою (21%), на оцінку соціально-політичної ситуації (45%), на вибір товарів і послуг (55%), електоральні симпатії (12%).

Вивчення особливостей поведінки студентської молоді в медіапросторі показало, що зазвичай лише на перевірені спільноти, сторінки, новини підписуються тільки 30% респондентів. 38% опитаних зазначили, що загалом мало якій інформації в медіа довіряють, а тому перевіряють її в різних джерелах. 35% учасників дослідження зізналися, що не аналізуючи, легко «лайкають» та розповсюджують пости в соцмережах. 24% опитаних блокують пости, які розповсюджують «інформаційне сміття». 18% юнаків і дівчат, коли ставлять «вподобайки», усвідомлюють, що мережа буде додавати схожий контент. 26% студентів додають друзів у соцмережах дуже уважно і обережно, а 22% респондентів додають у друзі усіх, хто надсилає запит. 12% студентів підписуються на будь-які спільноти, сторінки, новини, не оцінюючи їх контент за критеріями достовірності, корисності, якості.

На запитання «Як часто ви помічаєте фейкові новини, дезінформацію в медіа?» ми отримали такі відповіді: «завжди» (15%); «часто» (22%); «інколи» (28%); «ніколи» (35%). Якщо інформація, отримана зі ЗМІ, викликає сумнів, то тільки 15% студентів завжди

перевіряють її на достовірність різними способами; 20% визначають правдивість інформації інтуїтивно; 44% не витрачають час на перевірку та пошук достовірної інформації, навіть усвідомлюючи, що вона може бути неправдивою; 5% ніколи не перевіряють інформацію на достовірність; 16% ніколи й не замислювались над тим, щоб перевіряти достовірність інформації.

Дослідження показників медіаграмотності студентів також здійснювалось нами за авторською методикою, розробленою методом семантичного диференціалу Ч. Осгуда. Опитувальний лист включав 12 полярних за значеннями тверджень, які діагностують різні аспекти взаємодії індивіда з медіа і були згруповані нами в три фактори: «активності», «сили», «оцінки». За результатами опрацювання отриманих даних ми помітили найбільш високі показники за твердженнями «Сильний вплив медіа на думки, емоції, поведінку» (середній бал по вибірці – 6,7) та «Стійкість до маніпуляцій в медіа» (6,1 бала). Дещо менші бали учасники дослідження отримали за твердження «Ініціативний у перевірці достовірності інформації» (5,4 бала), «Критичне сприймання інформації» (5,7 бала), «Часте користування ЗМІ» (5,5 бала), «Раціональне оцінювання медіа» (5,3 бала), «Компетентний користувач медіа» (5,1 бала). Середні показники студенти отримали за категоріями «Дозоване споживання медіа» (4,8 бала), «Активна поведінка в медіапросторі» (4,2 бала), «Правдива інформація в ЗМІ» (4,2 бала). Найнижчі бали отримані за ознаками «Швидкість орієнтування в медіапросторі» (3,5 бала) та «Захищений в медіасередовищі» (3,2 бала). Загалом, середні бали по вибірці за фактором оцінки склали 5,1 бала, за фактором активності – 4,8 бала, за фактором сили – 5,6 бала.

З цього можна зробити висновок, що студенти ЗВО контактують з медіа для задоволення освітніх, інформаційних, естетичних, розважальних та інших потреб. Більшість респондентів усвідомлюють та відчувають досить помітний вплив медіа на формування й зміну їх думок, емоційних реакцій, моделей поведінки. Вони вважають себе досить активними і компетентними користувачами медіа, стійкими до маніпуляції. Водночас юнаки й дівчата як під час анкетування, так і в бесідах відзначають постійне збільшення часу, проведеного в медіапросторі, вони не є стійкими до формування медіазалежності і певною мірою відчувають дефіцит безпосереднього міжособистісного спілкування. Їм складно швидко орієнтуватись у величезному масиві інформації, через що може виникати відчуття сповільненої здатності до її сприймання, аналізу та реагування на виклики, які висуває сучасна реальність. Помічено помірний рівень довіри до ЗМІ та неоднозначне ставлення юнацтва до перевірки достовірності медіаконтенту. Студенти почуваються досить незахищеними в медіасередовищі, мають побоювання щодо агресії в інтернеті, різних форм інтернет-шахрайства та ефективності захисту персональних даних. Отримані результати загалом свідчать про те, що рівень медіаграмотності студентської молоді є недостатнім для формування психологічної стійкості щодо безпекових викликів в умовах російсько-української війни.

Застосування під час дослідження методики «Шкала базових переконань» (автор Р. Янов-Бульман) дозволило нам вивчити показники психологічної безпеки студентів, яка ґрунтується на трьох категоріях переконань: віра в те, що у світі більше добра, ніж зла; переконання, що світ сповнений сенсу; переконання в цінності власного "Я". Аналіз отриманих нами даних показав, що учасники дослідження не дуже вірять в доброзичливість світу та людей: 40% опитаних тотально довіряють світу, 35% – довіряють, але критично ставляться до дійсності. 37,5% студентів ЗВО мають високий рівень віри в доброзичливість інших людей, у 42,5% респондентів довіра щодо свого оточення є дозованою та вибірковою. Половина респондентів (50%) переконані в несправедливості життєвих обставин, а також у тому, що вони здатні контролювати та впливати на ці обставини (46,5%).

Притім 82% учасників дослідження піддають сумніву випадковість виникнення будь-яких подій, вони вважають життєві ситуації закономірно визначеними причинно-наслідковими зв'язками.

Високо цінують себе, вірять у себе та свої сили тільки 47,5% студентів; 25% осіб характеризуються позитивним ставленням до себе, проте недостатньо впевнені в собі; 27,5% респондентів незадоволені собою і негативно оцінюють свої особисті якості. 43% студентів вважають, що таланти та успішність очікують їх у будь-яких починаннях. У 37,5% юнаків і дівчат діагностовано високий рівень самоконтролю, вони переконані в здатності впливати на життєві обставини, змінювати їх відповідно до власних потреб; 45% індивідів незацікавлені все тримати під контролем та визнають відносний контроль подій навколо себе.

Результати дослідження психологічного благополуччя студентської молоді за методикою «Шкала психологічного благополуччя» К. Ріфф (рис. 1) показали, що 62% студентів здебільшого характеризуються розвинутою здатністю встановлювати конструктивні стосунки з оточенням. Високий рівень самоприйняття більш ніж половини опитаних (58%), засвідчує, що вони визнають і приймають різні аспекти самих себе, позитивно ставляться до свого досвіду. 55% респондентів є самостійними та незалежними від думки інших, готові протистояти соціальному тиску, здатні діяти відповідно до власних переконань. 48% студентів переконані в тому, що події, які відбуваються в навколишньому середовищі, піддаються контролю і, за потреби, власними силами здатні попереджувати неприємності чи убезпечити себе від різноманітних загроз. Високий рівень відчуття особистісного росту й самореалізації діагностовано тільки у 20% опитаних студентів. Лише 40% юнаків і дівчат усвідомлюють власні життєві траєкторії та розуміють, до чого прагнуть, проте у них немає ще чітко окресленого плану дій та твердих переконань.

Рис. 1. Результати дослідження показників психологічного благополуччя студентської молоді

Проведення кореляційного аналізу між отриманими показниками за методиками «Шкала базових переконань» (Р. Янов-Бульман) та «Дослідження медіаграмотності методом семантичного диференціалу» дозволило нам виявити такі взаємозв'язки: між фактором оцінки і шкалами «Цінність власного Я» ($r=0,661$, $p \leq 0,05$), «Доброзичливість людей» ($r=0,654$, $p \leq 0,01$), «Ступінь самоконтролю» ($r=0,542$, $p \leq 0,05$), «Доброзичливість світу» ($r=0,522$, $p \leq 0,05$), «Контрольованість світу» ($r=0,479$, $p \leq 0,05$), «Ступінь удачі»

($r=0,496$, $p\leq 0,01$); між фактором активності в медіасередовищі та шкалами «Ступінь удачі» ($r=0,625$, $p\leq 0,05$), «Контрольованість світу» ($r=0,594$, $p\leq 0,01$), «Цінність власного Я» ($r=0,573$, $p\leq 0,01$), «Доброзичливість людей» ($r=0,529$, $p\leq 0,01$), «Доброзичливість світу» ($r=0,437$, $p\leq 0,05$), «Ступінь самоконтролю» ($r=0,441$, $p\leq 0,05$); між фактором сили і шкалами «Цінність власного Я» ($r=0,655$, $p\leq 0,05$), «Ступінь удачі» ($r=0,571$, $p\leq 0,05$), «Контрольованість світу» ($r=0,489$, $p\leq 0,05$), «Ступінь самоконтролю» ($r=0,446$, $p\leq 0,01$).

Кореляційний аналіз між результатами за методикою «Шкала психологічного благополуччя» (автор К. Ріфф) і трьома факторами за методикою «Дослідження медіаграмотності методом семантичного диференціалу» виявив такі зв'язки: між активністю в медіасередовищі й показниками за шкалами «Автономія» ($r=0,867$, $p\leq 0,01$), «Управління середовищем» ($r=0,635$, $p\leq 0,05$), «Особистісний ріст» ($r=0,571$, $p\leq 0,01$), «Позитивні стосунки з іншими людьми» ($r=0,437$, $p\leq 0,05$); між фактором оцінки і показниками за шкалами «Позитивні стосунки з іншими людьми» ($r=0,674$, $p\leq 0,05$), «Автономія» ($r=0,594$, $p\leq 0,05$), «Управління середовищем» ($r=0,489$, $p\leq 0,05$), «Особистісний ріст» ($r=0,662$, $p\leq 0,05$); між фактором сили і шкалами «Позитивні стосунки з іншими людьми» ($r=0,595$, $p\leq 0,05$), «Контрольованість світу» ($r=0,489$, $p\leq 0,05$), «Управління середовищем» ($r=0,471$, $p\leq 0,01$), «Особистісний ріст» ($r=0,421$, $p\leq 0,05$).

Отже, дані кореляційного аналізу свідчать, що студенти ЗВО, які демонструють активну, відповідальну поведінку в медіапросторі, виявляють ініціативу у пошуку інформації, мають сформовані навички перевірки й оцінки медіаконтенту, здатні до емоційної саморегуляції та протистояння маніпулятивному медіавпливу, є самостійними у своїх думках і судженнях, незалежними від зовнішніх обставин, усвідомлюють власну цінність, мають стійку громадянську позицію, здатні ефективно використовувати різні життєві обставини для задоволення особистих потреб згідно зі своїми цінностями, налаштовані на успіх, почуваються більш захищеними у вирі життєвих подій, характеризуються позитивним ставленням до світу та людей. Це сприяє формуванню у них почуття впевненості і компетентності в керуванні повсякденними справами, реалізації свого потенціалу, особистісному зростанню, психологічній безпеці.

Висновки. Студенти ЗВО активно взаємодіють з медіа для задоволення інформаційних, пізнавальних, комунікативних, естетичних та інших потреб. Вони цілком усвідомлюють вплив медіа на свої думки, поведінку, емоції і вважають себе досить компетентними медіакористувачами. Однак наші респонденти дещо переоцінюють свою компетентність, адже характеризуються недостатньо розвиненими навичками орієнтації в інформаційних потоках, оцінки та перевірки медіаконтенту й джерел інформації, захисту від небезпек і маніпуляції у медіапросторі. Досить великий відсоток опитаних студентів характеризується недостатнім відчуттям себе реалізованими та успішними в житті, вони переконані у несправедливості життя і сумніваються у своїй здатності контролювати обставини, не дуже вірять у доброзичливість людей і світу, у свої сили й спроможність протистояти різноманітним загрозам для їх благополуччя, відтак не почуваються у психологічній безпеці.

За результатами проведеного дослідження ми з'ясували, що відповідальна активність юнацтва у медіапросторі, навички критичного сприймання, аналізу та оцінки медіаконтенту, перевірки контактів, джерел і достовірності інформації, стійкість до деструктивного медіавпливу пов'язані з автономністю особистості, усвідомленням власної цінності, здатністю контролювати події та обставини свого життя, формувати позитивні настанови щодо себе та інших людей, встановлювати й підтримувати міжособистісні контакти, налаштовуватися на успіх. Медіаграмотність дозволяє студентській молоді краще впоратися з подіями, які можуть змінювати звичний стиль життя і загрожувати особистій

та національній безпеці. Перспективним вбачаємо розробку програми розвитку медіаграмотності студентської молоді та її впровадження у практику професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти.

Список використаної літератури

1. Баришполец О. Т. Український словник медіакультури. Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Київ : Міленіум, 2014. 196 с.
2. Chylinski M. Kompetencje informacyjne i kompetencje medialne wobec procesow zarzadzania uwaga masowej publiczności. *Zeszyty naukowe politechniki slaskiej. Seria: Organizacja i zarzadzanie*. 2017. 125-138 s.
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / За ред. Л. А. Найдьонової, М. М. Слюсаревського. Київ, 2016. 16 с.
4. Chen D., Wu J., Wang Y. Unpacking New Media Literacy. *Systemics, Cybernetics and Informatics*. 2011. Vol. 9. № 2. p. 84-88.
5. Вітюк Н.Р. Медіаграмотність особистості в умовах війни: нові виклики і протидія інформаційним загрозам. Збірник тез III Міжнар. наук.-практ. конф. «Особистість у кризових умовах сучасності: психологічні виклики» (м. Івано-Франківськ, 3 березня 2023 р.) / За наук. ред. Л. С. Пілецької та ін. Івано-Франківськ, 2023. С. 60-64.
6. Слюсаревський М.М. Психологічна безпека людини в онтологічному і гносеологічному вимірах. *Наукові студії з соціальних та політичних наук*. 2020. Вип. 45 (48). С. 7–26.

MEDIA LITERACY AS A FACTOR OF PSYCHOLOGICAL SAFETY OF YOUTH STUDENTS

Nadiia Vitiuk

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
57, Shevchenko St., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018
e-mail: nadiia.vityuk@pnu.edu.ua*

Julia Dubnytska

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
57, Shevchenko St., Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76018
e-mail: yuliia.dubnytska.18@pnu.edu.ua*

The article is devoted to the study of the influence of media literacy on the psychological safety of students of higher education establishments. Psychological safety of a person is considered as a security status of the psyche from various threats, a specific perception of one's inner world and external environment, the circumstances of life as harmful or harmless, comfortable or uncomfortable, which determines the ability to maintain an optimal level of functioning, at which a person is able to realize his or her potential, achieve life goals, overcome difficulties and participate in the life of the community. Media literacy is interpreted by the authors as a set of motives, knowledge, abilities and skills, which mean an individual's ability to navigate in the media space, perceive, critically analyze, responsibly distribute and create their own media texts in various forms and genres, communicate through information and communication technologies. The motivational, cognitive, emotional, cognitive components of media literacy, as well as markers of psychological safety of the individual, are defined and characterized.

According to the results of the empirical study, it was established that students are active participants in the media environment, they are aware of the influence of the media on their thoughts, emotions, and behavior, but they are characterized by an insufficient level of media literacy in order to resist the de-

destructive media influence and the challenges associated with war. A large part of the surveyed students are convinced of the unfairness of life and doubt their ability to control the circumstances, do not really believe in their strength and ability to resist various threats to their well-being, so they do not feel psychologically safe. Correlational analysis established links between the activity of youth in the media space, skills of critical perception, analysis and evaluation of media content, verification of contacts, sources and reliability of information, resistance to destructive media influence with personal autonomy, awareness of one's own value, ability to control events and circumstances of one's life, form positive guidelines for oneself and other people, establishing and maintaining interpersonal contacts, setting oneself up for success. The conducted study showed that the development of media literacy of student youth as a factor of psychological safety of the personality is especially relevant in the conditions of martial law.

Key words: media literacy, psychological safety, psychological well-being, psychological stability, resilience, media addiction, media influence, communication, student youth, media environment.